

"تحليل الجمل من حيث نوع المسند وموقعه في عمل نسرين إربيل" يارالى كوش

"تحليل الجمل من حيث نوع المسند وموقعه في عمل نسرين إربيل" يارالى كوش

م.م. سانا كاكه احمد صالح

جامعة صلاح الدين ، كلية اللغات ، قسم اللغة التركية،

sana.salih@su.edu.krd

أ.م.د. گۆران صلاح الدين شكر

جامعة صلاح الدين ، كلية اللغات ، قسم اللغة التركية

goran.shokor@su.edu.krd

الكلمات المفتاحية: الجملة، أنواع الجمل، الشعر، نسرين إربيل، الطائر الجريح.

كيفية اقتباس البحث

صالح ، سانا كاكه احمد ، شكر ، گۆران صلاح الدين ، "تحليل الجمل من حيث نوع المسند وموقعه في عمل نسرين إربيل" يارالى كوش، مجلة مركز بابل للدراسات الانسانية، آذار ٢٠٢٦، المجلد: ١٦، العدد: ٣.

هذا البحث من نوع الوصول المفتوح مرخص بموجب رخصة المشاع الإبداعي لحقوق التأليف والنشر (Creative Commons Attribution) تتيح فقط للآخرين تحميل البحث ومشاركته مع الآخرين بشرط نسب العمل الأصلي للمؤلف، ودون القيام بأي تعديل أو استخدامه لأغراض تجارية.

Registered مسجلة في
ROAD

Indexed في
IASJ

”تحليل الجمل من حيث نوع المسند وموقعه في عمل نسرين إربيل” يارالی كوش

Predicate Type and Position Analysis of Sentences in Nesrin Erbil’s Work “Yaralı Kuş”

Asst.Lect. Sana Kaka Ahmed Salih

Selahattin University, College of Languages, Department of Turkish Language

sana.salih@su.edu.krd

Asst.Prof.Dr. Goran Salahaddin Shokor

Selahattin University, College of Languages, Department of Turkish Language

goran.shokor@su.edu.krd

Keywords : Sentence, sentence types, poetry, Nesrin Erbil, Yaralı Kuş.

How To Cite This Article

Salih , Sana Kaka Ahmed ,Shokor , Goran Salahaddin ,Predicate Type and Position Analysis of Sentences in Nesrin Erbil’s Work “Yaralı Kuş”, Journal Of Babylon Center For Humanities Studies, March 2026,Volume:16, Issue 3.

This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

[This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Abstract:

This study undertakes a systematic examination of the sentence concept and sentence typologies in Turkish through a linguistic lens, conducting a structural analysis of selected poems from Nesrin Erbil's *Yaralı Kuş*. The analytical framework categorizes sentences according to

predicate type, predicate position, semantic properties, and structural configuration. The findings reveal that sentence structures in Erbil's poetry represent deliberate and functionally motivated linguistic choices, wherein grammatical constructions serve as fundamental components that amplify both the aesthetic dimension and semantic complexity of poetic discourse. The study underscores that linguistic investigation of sentence structures within poetic texts yields significant insights into the syntactic characteristics of Turkish, thereby contributing to a more comprehensive understanding of the language's structural features.

ملخص:

تبحث هذه الدراسة في مفهوم الجملة وتصنيفاتها في اللغة التركية من منظور لساني، مع تحليل التراكيب الجمالية في قصائد منتقاة من ديوان «الطائر الجريح» للشاعرة نسرين إربيل. وقد اعتمد التحليل على تصنيف الجمل بناءً على نوع المسند ومكانه وخصائصه الدلالية وتكوينه البنيوي. وتكشف نتائج البحث أن التراكيب الجمالية في شعر إربيل تنبع من اختيارات لغوية واعية وذات وظيفة محددة، حيث تشكّل البنى النحوية عناصر جوهرية في تعزيز الأبعاد الجمالية والدلالية للخطاب الشعري. وتؤكد الدراسة أن المقاربة اللسانية للتراكيب الجمالية في النصوص الشعرية تقدّم إسهامات معتبرة في استيعاب الخصائص التركيبية للغة التركية وفهم بنيتها اللغوية.

Nesrin Erbil'in “Yaralı Kuş” Eserinde Yüklemin Türü ve Yeri Bakımından Cümle Analizi

Öğr.Üye. Sana Kaka Ahmed Salih, Selahattin Üniversitesi, Diller Fakültesi, Türk Dili Bölümü, sana.salih@su.edu.krd

Doç.Dr. Goran Salahaddin Şükür, Selahaddin Üniversitesi, Diller Fakültesi, Türk Dili Bölümü, goran.shokor@su.edu.krd

Özet:

Bu araştırmada Türkçedeki cümle kavramı ve cümle türleri dilbilimsel kriterler çerçevesinde incelenmiş; Nesrin Erbil'in “Yaralı Kuş”

adlı eserinden seçilen şiirlerdeki cümle yapıları analiz edilmiştir. Analiz sürecinde cümleler yüklem türü ve yüklem yerine göre inlenmiştir. Çalışma, Nesrin Erbil'in şiirlerinde cümle yapılarının bilinçli ve işlevsel bir tercih olduğunu; dilbilgisel yapıların şiirsel dilin estetik ve anlam derinliğini besleyen kritik unsurlar arasında bulunduğunu göstermiştir. Bu bağlamda şiir metinlerinin cümle yapıları açısından dilbilimsel çözümlemesinin, Türkçenin sözdizimsel özelliklerinin anlaşılmasına katkı sunduğu vurgulanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Cümle, cümle türleri, şiir, Nesrin Erbil, Yaralı Kuş.

Giriş

Dil, insanın duygu, düşünce ve deneyimlerini anlamlı bir bütün hâlinde aktarmasını sağlayan temel bir iletişim aracıdır. Bu aktarımın dilbilimsel düzeydeki en küçük ve tamamlanmış birimi cümledir. Cümle, sözcüklerin rastlantısal bir biçimde bir araya gelmesinden oluşmaz; belirli sözdizimsel ve anlamsal kurallar çerçevesinde yapılandırılmış, yargı bildiren bir dil birimidir. Yeşilöz'e (2007) göre cümle, duygu ve düşünceleri ifade eden sözcük dizisidir ve bu dizilişte kelime, kelime grupları ile yardımcı öğeler belirli kurallar doğrultusunda düzenlenir.

Türkçede bir dil biriminin cümle olarak kabul edilebilmesi için mutlaka yargı bildirmesi gerekmektedir. Yargı içermeyen sözcük ya da sözcük grupları, anlamlı olsalar bile bağımsız bir cümle niteliği taşımaz. Özkan ve Sevinçli (2011), cümleyi bir düşünceyi, duyguyu, isteği veya olayı tam ve açık biçimde ifade eden; dinleyici ya da okuyucu açısından herhangi bir belirsizliğe yer bırakmayan yapı olarak tanımlamaktadır.

Türkçenin sondan eklemeli bir dil olması, cümle yapısının da kendine özgü kurallar çerçevesinde şekillenmesine yol açmıştır. Türkçe söz diziminde yüklem genellikle cümle sonunda yer alması temel bir kuraldır. Bununla birlikte, özellikle edebî metinlerde ve şiir dilinde anlatımı güçlendirmek, vurgu ve ritim sağlamak amacıyla bu dizilişin dışına çıkıldığı görülmektedir. Karahan'a (2014) göre, cümlenin kurallı ya da devrik olarak değerlendirilmesinde belirleyici ölçüt, yüklem cümle içindeki konumudur.

Cümle, bir fikri veya düşünceyi yargı bildiren bir biçimde ifade eden kelime dizileridir. Bu diziler, anlamlı dil birlikleri olan kelimelerin ve kelime gruplarının belirli bir düzen içinde bir araya gelmesiyle oluşur. Cümlelerin yapısı, dil bilgisi kurallarına dayanır ve bu kurallar, cümlelerin anlaşılabilirliğini artırır. Dolayısıyla, cümleler, düşüncelerin ve duyguların etkili bir şekilde aktarılmasını sağlayan karmaşık dizilerdir (Zülfikar, 1995: 114).

Cümle, insan duygularını ve düşüncelerini iletişim kalıplarına dönüştüren anlamlı söz birlikleridir. Bu bağlamda, dilin cümle yapısının ve anlamının önemi büyüktür. Türkçe öğretimi açısından, cümlelerin kapsamı ve biçimlerinin doğru bir şekilde açıklanması gerekmektedir. Ayrıca, Türkçeyi etkili bir şekilde kullanan edebiyatçıların cümlelerinden bolca örnek verilmesi önemlidir.

Her alanda olduğu gibi dil bilgisi öğretiminde de, uygulama yapmadan verilen bilgilerin kısa sürede unutulacağı bilinmektedir. Bu nedenle, bol örneklerle desteklenen bir dil bilgisi öğretiminin her zaman olumlu sonuçlar doğurduğu açıktır (Karahan, 1999:1).

Bu çalışmada, cümle türlerine ilişkin örnekler sunulurken, Nesrin Erbil'in "Yaralı Kuş" adlı eserinde belirli cümle türlerinin önemli bir yer

tuttuğu gözlemlenmektedir. Bu nedenle, eserden bazı şiir örnekleri alarak cümle türleri üzerine bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Eserin cümle yapıları, dilin zenginliğini ve ifade biçimlerini anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, cümle türlerinin derinlemesine analizi, hem edebi eserlerin incelenmesi hem de Türkçe dil bilgisi öğretimi açısından faydalı olacaktır.

CÜMLENİN TANIMI:

Tüm duygu ve düşünceleri ifade eden sözcük dizisidir. Bu dizilişte kelime, kelime grupları ve yardımcı öğeler belirli kurallar çerçevesinde gruplandırılır (YEŞİLÖZ, 2007, p. 114).

En basit tanımıyla cümle, bir dizi yargıdır. Yargı içermeyen kelime grupları cümle olarak değerlendirilemez. Bir cümle, bir düşünceyi, duyguyu, hareketi, olayı, isteği veya tam anlamıyla ifade eden kelime veya kelime dizisidir. Başka bir deyişle, cümle, söz söylerken ya da dinlerken herhangi bir soruya yer bırakmayacak şekilde yargı bildiren kelime dizisidir (ÖZKAN & SEVİNÇLİ, 2011, p. 116).

Her dil kendine özgü bir düzene sahiptir. Türkçe cümle yapısında sözcüklerin birbiriyle nasıl ilişki kurdukları belirli kurallar tarafından düzenlenir. Bununla birlikte, Türkçe'de bir cümlenin varlığı, çekimli bir fiil veya ek fiil ile çekimlenmiş bir isimle gerçekleşebilir. Yüklem genellikle sona ererken, bazen cümlenin başında veya ortasında olabilir. Bu sıralanış, cümlenin yapısında meydana gelen değişiklikleri gösterir. (Yüklem türüne göre—Yüklem yerine göre cümleler) (YEŞİLÖZ, 2007, p. 114).

Cümleler belirli bir düşünceyle oluşturulabilir ve farklı anlamlar taşıyabilir. Bazı cümleler olumlu anlama gelirken diğerleri olumsuz anlama gelir. Bununla birlikte, bazı cümleler içinde birden fazla yorum içerebilir. (Anlamına göre cümleler—yapılarına göre cümleler). (YEŞİLÖZ, 2007, p. 114).

Bütün bu bilgileri göz önünde bulundurularak dilciler cümle türlerini dört ana başlık altında toplamışlardır:

CÜMLE TÜRLERİ

1. YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER

1.1. İsim Cümlesi

1.2. Fiil Cümlesi

2. YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER

2.1. Kurallı Cümle

2.2. Devrik (kuralsız) Cümle

2.3. Eksilteli Cümle

3. ANLAMINA GÖRE CÜMLELER

3.1. Olumlu Cümle

3.2. Olumsuz Cümle

3.3. Soru Cümlesi

3.4. Ünlem Cümlesi

4. YAPISINA GÖRE CÜMLELER

4.1. Basit Cümle

4.2. Birleşik Cümle

4.3. Sıralı Cümle

4.4. Bağlı Cümle

1. YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER

Dilbilimciler yükleme dair şu tanımları yapmaktadır:

Bir cümlede yargıyı taşıyan öge yüklemdir. Cümleyi anlamlı ve tamamlanmış kılan, yalnızca yüklem sağladığı tam yargıdır. Bu nedenle yüklem, tümcenin temel yapı taşıdır (BİLGİN, 2006, p. 446).

Her dilde olduğu gibi Türkçede de yüklem iki farklı sözcükten oluşur. Bir cümlenin yüklemi ya çekimli bir fiildir ya da ek fiil almış bir isim türüdür. Bir cümlede yer alan öğelerin türü ve bazen kapsamı, isim veya fiil oluşundan etkilenir (DEMİR, 2019)

Türkçede cümleler yüklemlerine göre isim cümlesi ya da fiil cümlesi diye sınıflandırılır. Bu sınıflandırmanın nedeni, yüklemlerin isim soylu sözcüklere ek-fiil getirilerek veya fiillerin çekimlenmesiyle oluşmasıdır.

1.1 İsim Cümlesi :

İsim cümlesine dair araştırmacıların ortaya koyduğu tanım ve görüşler aşağıda sunulmuştur:

İsim cümleleri, yüklemi isim veya isim soylu bir sözdür. İsim cümleleri yapma veya olma anlamına gelmez, var oluş anlamına gelir çünkü tek taşıdığı fiil var oluş bildiren ana yardımcı fiildir. Ana yardımcı fiil yalnızca isim cümlelerinde kullanılabilir (KARAAĞAÇ, 2017, p. 246).

Ayrıca, yüklemi isim ve isim grubu olan cümlelerde bir "ek-fiil" kurabilirsiniz. Bu tür cümlelerde ek-fiil cümlenin anlamını hissettirir.

"Var" ve "yok" kelimeleri bu tür cümlelerde sıklıkla kullanılır (ÖZKAN & SEVİNÇLİ, 2011, p. 158).

Yüklemine ek-fiil almış bir isim gelen cümlelere isim cümlesi denir. İsim cümleleri, öznenin niteliğini veya bir durumu ifade eder. Bu cümlelerde bir kavram başka bir kavramla ilişkilendirilir. İsim cümlesinin asıl ögeleri özne ve yüklem; yan ögeleri ise zarf ve tümleçtir (ERKUL, 2007, p. 51).

1.2 Fiil Cümlesi:

Dilbilim alanında fiil cümlesiyle ilgili yapılan tanımlar ve ileri sürülen bazı görüşler şöyledir:

Yüklemine çekime girmiş bir fiil veya fiil grubu bulunan cümlelere fiil cümlesi denir. Tüm hareket, eylem ve oluş kavramları fiil cümleleriyle dile getirilir. Bu özelliği nedeniyle fiil cümlelerinin kullanım sıklığı isim cümlelerinden fazladır (ÜNSAL, 2010, p. 53).

Fiil cümlesi, yüklemi çekimli bir fiil olan bir cümledir. Temel cümle, şart kipi dışında sekiz fiil kipi ile kurulabilir. Bir oluşu, durumu, zamanı ve mekânı bildirmek için bildirme kipleri kullanılır. Bir duyguyu, düşünceyi veya isteği ifade etmek için tasarlama kipleri kullanılır. Zaman, tasarlama kiplerinde yoktur. Bir yargı bir şarta bağlanır ve bir şart kipi cümleye bir şart anlamı katar. Bu kipin istek ve arzu işlevleri de vardır (ÖZKAN & SEVİNÇLİ, 2011, p. 158).

Karahan, yüklemi çekimli fiil veya birleşik fiil yapısında olan cümleleri fiil cümlesi olarak tanımlar. Kip ve şahıs eki taşıyan fiillerin yargı bildirdiğini, bu yargının emir kipinin ikinci şahsı hariç olmak üzere ekler aracılığıyla kurulduğunu belirtir. Karahan'a göre her türlü eylem ve oluş kavramı fiil cümleleriyle ifade edilir (YİĞİT, 2009, p. 88).

Fiil cümlesi bağlamında kullanılan paralel ifadeler, dilcilerin bu konuda uzlaştığını açıkça ortaya koymaktadır.

2. YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER

Yüklem, cümlelerin temel ögesi konumundadır ve yüklem olmaksızın tam bir cümle yapısı oluşmaz. Türkçenin temel unsurunda, yardımcı unsurun başta bulunduğu bir dil yapısına sahip olması nedeniyle yüklem, genellikle cümle sonunda konumlanır. Bununla birlikte yüklem cümle sonunda yer almadığı yapılar da sıklıkla kullanılmaktadır (TOZMAN, 2009, p. 57).

Türkçe cümlelerde yüklem sonunda bulunur. Türkçenin söz diziminde, özne başta, nesne ve tümleçler ortada ve yüklem sondadır. Türkçe söz diziminin kuralına göre yüklem cümlelerin sonunda değil de başka bir yerde kullanılırsa, devrik cümle olarak adlandırılır. Türkçe cümlelerde öğelerin yerini değiştirmek dil bilgisi açısından kurala aykırı veya anlam açısından bir bozukluk olarak kabul edilmez (DEMİR, 2019, p. 88).

Genellikle yüklem cümle sonunda bulunur ve bu durum Türkçe söz diziminin ayırt edici özelliğidir. Ancak yüklem konumu da diğer cümle öğeleri gibi çeşitli nedenlerle değişiklik gösterebilir. Cümlelerin düz ya da devrik yapıda olup olmadığını belirleyen ölçüt, diğer öğelerin değil yüklem konumudur (KARAHAN, 2014, p. 100).

. Kurallı Cümle:

Yüklemi ister isim ister fiil olsun, cümle sonunda yer alan yapılar kurallı cümle olarak adlandırılır. Türkçede söz dizimi açısından temel ilke, anlamı taşıyan öğelerin sona yerleştirilmesidir. Bu bağlamda,

cümlenin ana ögesi olan yüklem de sonda bulunur. Bu yapı, Türkçenin doğal sözdizimsel düzeniyle örtüşmektedir (ÖZKAN & SEVİNÇLİ, 2008, p. 155).

Türkçede kurallı cümlelerde genelde yüklem sonda yer alır. Cümlenin temel bileşeni olan yüklem, Türkçede çoğu zaman cümlenin sonunda yer alır. Türk cümle yapısının temel özelliği, yardımcı unsurdan ana unsura doğru dizilişidir. Yüklemi tamamlayan ögeler, yüklemün önüne yer alırlar. Genellikle, yükleme en yakın öge en çok vurgulanan ve belirtmek istenen unsurdur (KARAHAN, 1997, p. 70).

2.1 Devrik Cümle:

Devrik cümleler, yüklemi sonda bulunmayan cümlelerdir. Kurallı cümlelerde ögeler genellikle özne+tümleç+yüklem şeklinde sıralanır. Bununla birlikte, devrik cümlelerde yüklem cümlenin başında ya da ortasında olabilir. Devrik cümlelerde, tümleç ve belirteç gibi cümlenin diğer ögeleri yer değiştirebilir. Devrik cümleler en çok konuşma dilinde, şiirlerde, atasözleri ve deyimlerde anlatımı güzelleştirme ve daha kıvrak hale getirmek için kullanılır (HENGİRMEN, 2002, pp. 364-365).

Yüklemi cümle sonunda yer almayan, yani başta ya da ortada bulunan yapılara devrik cümle adı verilir. Bu tür cümleler, özellikle şiirsel anlatımda ve gündelik konuşmalarda sıkça kullanılır (TOZMAN, 2009, p. 58).

2.3. Eksiltili (Kesik) Cümle

Eksiltili cümle, okuyucular veya dinleyiciler tarafından tamamlanması gereken bir cümledir. Cümlede eksik olan yüklemidir.

Tamamlanması için okuyucu ve dinleyici tercih yapacak, ancak yönlendirme de vardır. Genel olarak, cümlenin tamamlanması gerektiği açıktır. Bazı durumlarda, bağlacından sonra gelmesi gereken sözler kullanılmaz, böylece anlatım daha güçlü hale gelir ve eksik cümleler ortaya çıkar (ATABEY, İ.; KOÇ, S.; Y., H.; ÜLKER, Ç.; YAĞCI, İ., 2007, p. 226).

Kesik cümle, başta yüklem olmak üzere bir veya daha fazla cümle ögesinin bulunmadığı yapılardır. Kesik cümlelerin kullanım gerekçesi, anlatıma üslup kazandırmak, önem taşıyan unsurları belirginleştirmek ve alıcının dikkatini etkili biçimde yönlendirmektir (HATİPOĞLU, 1982, p. 162).

Bu çalışmada, Nesrin Erbil'in *Yaralı Kuş* adlı eserindeki seçili şiirlerdeki cümleler, yerleri ve türleri açısından sistematik biçimde sınıflandırılmış; elde edilen bulgular, belirlenen ölçütler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1. BAHAR (31)

1. Yaz ortasında doğan bahar da varmış

Yüklemin Türüne Göre: İsim Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

2. Yiğit sinelerde güller açarmış

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

3. Taze fidanları dikenler sarmış

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yerine Göre: Kurallı Cümle

4. Mevsimsiz baharlar doğmasın gayri

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yerine Göre: Devrik Cümle

5. Yurdum güllerini yad eller derdi

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yerine Göre: Kurallı Cümle

6. Kara rüzgâr narin dalını kırdı

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yerine Göre: Kurallı Cümle

7. Sana goncaları emanet kaldı

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yerine Göre: Kurallı Cümle

8. Ardında kalanlar solmasın gayri

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yerine Göre: Devrik Cümle

9. Baharda ötmüyor şen bülbülerim

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Devrik Cümle

10. Gönlüm gibi açmaz oldu güllerim

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Devrik Cümle

11. Zannetme ki yalnız yaralı benim

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Devrik Cümle

12. Tanrım doğan şafak sökmesin gayri

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Devrik Cümle

13. İşte yurdum ben bahara hasretim

Yüklemin Türüne Göre: İsim Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

14. Ona varmağa yetmez kudretim

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Devrik Cümle

15. Sana kurban olsun canım servetim

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Devrik Cümle

16. Sinende al güller açmasın gayri

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yeri Göre: Devrik Cümle

2. ERBİL'E HASRET (33, 34)

1. Aradan yıllar geçti unutmadım o günü

Yüklem Türüne Göre: Her İki Yüklem Fiil Cümlesi

Yüklem Yeri Göre: 1. Yüklem Kurallı, 2. Yüklem Devrik Cümle

2. Gün günden üstün bana hatırlatıyor dünü

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yeri Göre: Devrik Cümle

3. Ah o gün benim en son mesut günüm olmuştu

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yeri Göre: Kurallı Cümle

4. Gözümü yakan ışık kalbime de dolmuştu

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yeri Göre: Kurallı Cümle

5. Yine böyle bir günde terk ederken Erbil'i

Zarf-fiil ile kurulmuş bir yan cümledir. Yan cümle, yüklem barındırmadığı için yargı bildirmez; bu nedenle bağımsız bir cümle olarak kabul edilmez.

6. Suyundan toprağından er fıskıran bu ili

Sıfat-fiil ile kurulmuş bir yan cümledir. Yan cümle, yüklem barındırmadığı için yargı bildirmez; bu nedenle bağımsız bir cümle olarak kabul edilmez.

7. Ta uzak bir radyodan yanık horyat bestesi

İsim grubudur içinde yüklem olmadığı için yargı bildirmez, dolayısıyla cümle sayılmaz.

8. Aksetti bize kadar dinledik hazin sesi

Yüklemin Türüne Göre: Her İki Yğklem Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Her İki Yüklem Devrik Cümle

5., 6. ve 7. mısralar, 8. mısrayı tamamlayan yan cümleler olarak işlev görmektedir. Bu yan cümleler, 8. mısra ile (temel Cümle) bütünleşerek birleşik cümle yapısını meydana getirmiştir. Ortaya çıkan cümleyi şöyle analiz edebiliriz:

Yine böyle bir günde terk ederken Erbil'i, suyundan toprağından er fişkırان bu ili, ta uzak bir radyodanyanık hoyrat bestesi, aksetti bize kadar dinledik hazin sesi.

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Devrik Cümle

9. Bu hazin ses yavaşça ruhumuzu okşarken

Zarf-fiil ekiyle kurulmuş bir yan cümledir; yüklem içermez ve tek başına yargı bildirmez, dolayısıyla bağımsız bir cümle sayılmaz.

10. Hoş bir hüzün içinde bu sesi alkışlarken

Zarf-fiil ekiyle kurulmuştur; yüklem içermediği ve devamındaki cümleyi tamamladığı için yan tümce olarak değerlendirilir; bağımsız bir cümle değildir.

11. Tekrarladı besteyi kalbimiz birbirine

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Devrik Cümle

9. ve 10. mısralar, 11. Cümlenin yan Cümleleri olarak temel cümleyle birlikte birleşik cümle formunu meydana getirmiştir. Birleşik cümle olarak şu şekilde değerlendirebiliriz.

Bu hazin ses yavaşça ruhumuzu okşarken, Hoş bir hüzün içinde bu sesi alkışlarken, Tekrarladı besteyi kalbimiz birbirine

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Devrik Cümle

12. Bir karşılıklı hisle daldık hayal içine

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Devrik Cümle

13. Bu an uzun sürmedi her neşeli gün gibi

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

14. Yadımdadır acısı onun daha dün gibi

Yüklemin Türüne Göre: İsim Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Devrik Cümle

15. Artık meşum ayrılık anı yaklaşıyordu

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

16. Sonsuz sandığım günler böylece bitiyordu

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

17. Gözlerimiz yaşlıydı gönlümüz dolu gamla

Yüklemin Türüne Göre: Her İki Yüklem İsim Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: 1. Yüklem Kurallı, 2. Yüklem Devrik Cümle

18. Hasret yayılıyordu ruhuma damla damla

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Cümle

19. Tren koparıyorken nazlı Erbil'den beni

Zarf-fiil ekleriyle kurulmuş yan cümledir, bağımsız bir yargı taşımadığından cümle olarak değerlendirilmez.

20. Son bir ümit içinde şöyle bir bakıtım geri

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

19. ve 20. mısralar, anlam ve dil bilgisi açısından birbirini tamamladıkları için birleşik cümle olarak değerlendirilir:

Tren koparıyorken nazlı Erbil'den beni Son bir ümit içinde şöyle bir bakıtım geri

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yerine Göre: Devrik Cümle

21. Gözlerimin önünden Erbil siliniyordu

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yerine Göre: Kurallı Cümle

22. Gariplik yavaş yavaş gönlüme sınıyordu

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yerine Göre: Kurallı Cümle

23. Aradan yıllar geçti yanan hasret sönmedi

Yapısına Göre: Bağımsız Sıralı Cümle

Anlamına Göre: 1. Yüklem (geçti) Olumlu, 2. Yüklem (sönmedi)

Olumsuz Cümle

Yüklem Türüne Göre: Her İki Yüklem Fiil Cümlesi

Yüklem Yerine Göre: Her İki Yüklem Kurallı Cümle

24. Gözlerimi yakan yaş hiçbir zaman dinmedi

Yüklem Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklem Yerine Göre: Kurallı Cümle

25. Hasretlik ateşini deryalar söndüremez

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

26. Ah vatan sevgisini ölüm de öldüremez

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

3. BAŞLIKSIZ ŞİİR (38)

1. Gönlümde unutamadığım hatıralar var

Yüklemin Türüne Göre: İsim Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

2. Eskitemiyorum

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

3. Ayrıksız yaşamak istiyorum

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

4. Kavuşamıyorum

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

5. Yollar dolambaçlı

Yüklemin Türüne Göre: İsim Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

6. Dönemiyorum

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

7. Çileme daha var

Yüklemin Türüne Göre: İsim Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

8. Dolduramıyorum

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

9. İnsanlara baktıkça

Yüklem içermediği ve sonraki mısrayı tamamladığı için yan cümle sayılır; bağımsız bir cümle olarak değerlendirilmez.

10. İnsanlığımdan utanıyorum

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

9. mısra, 10. cümlelerin yan cümlesi olarak temel yapıya bağlanmış ve birlikte birleşik cümle meydana getirmiştir. Birleşik cümle olarak değerlendirmesini şu şekilde yapabiliriz.

11. İnsanlara baktıkça insanlığımdan utanıyorum

Yüklemin Türüne Göre: Fiil Cümlesi

Yüklemin Yerine Göre: Kurallı Cümle

SONUÇ

Çalışmada Nesrin Erbil'in Yaralı Kuş eserindeki şiirler, Türkçenin cümle sınıflandırma ilkeleri doğrultusunda sistemli bir incelemeye tabi tutulmuştur. Yapılan analizler, fiil cümlelerinin isim cümlelerine göre daha fazla tercih edildiğini ve bunun hareket, oluş ve duygu ifadesini

güçlendirmeye yönelik bilinçli bir seçim olduğunu göstermiştir. İsim cümleleri ise özellikle durum betimlemeleri, nitelik vurguları ve yoğun duygusal anlatımın öne çıktığı mısralarda kullanılmıştır.

Yüklem yerinden açısından yapılan değerlendirmede, devrik yapıların özellikle duygusal açıdan yoğun dizelerde ve şiirsel ritmi destekleyen kesimlerde belirginleştiği görülmüştür. Bu tercih, şiir dilinin organik akışıyla uyumlu biçimde vurgu ve ritim oluşturma amacına yöneliktir. Kurallı cümle biçimleri ise anlatımın açıklayıcı ve düz bir ton taşıdığı bölümlerde kullanılmıştır. Eksilteli ve yan cümle yapıları, okurun metni anlamlandırma sürecine etkin katılımını mümkün kılan önemli bir söylem stratejisi olarak dikkat çekmektedir.

KAYNAKÇA

1. Karahan, Leyla. (1999). Türkçede Söz Dizimi. Ankara: Akçağ Yayınları.
2. Zülfikar, Hamza (1995), Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler"dir, Türk Dil Kurumu.
3. Bilgin, M. (2006). Türkçe dilbilgisi. Pegem Akademi.
4. Demir, N. (2019). Türkçenin sözdizimi. Grafiker Yayınları.
5. Erkul, R. (2007). Türkçe dilbilgisi. Kesit Yayınları.
6. Hengirmen, M. (2002). Türkçe dilbilgisi. Engin Yayınları.
7. Karaağaç, G. (2017). Türkçenin dil bilgisi. Akçağ Yayınları.
8. Karahan, L. (2014). Türkçede cümle bilgisi. Akçağ Yayınları.
9. Özkan, M., & Sevinçli, V. (2011). Türkiye Türkçesi cümle bilgisi. Akademik Kitaplar.
10. Yeşilöz, Z. (2007). Türkçe dilbilgisi. Nobel Yayınları.